

КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПРАКТИКУ

У статті розглянуто критерії ефективності системи технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму. Визначено сутність, зміст і особливості поняття «ефективності» системи, критеріїв якісної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму у ВНЗ.

Ключові слова: технологічна підготовка, критерії, ефективність.

Постановка проблеми. Більша частка технологічної підготовки припадає на технологічний практикум. На часі гостро постає проблема відповідності сучасної підготовки вчителів технологій запитам суспільства. Відповідність забезпечується високою якістю освіти.

В останні роки якість вищої освіти в Україні знижується. Як справедливо зазначає М.З. Згуровський, «в масовому вимірі освіта стала менш якісною, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів (особливо нових) не конкурентоспроможна на європейському ринку праці». [1]. Очевидних втрат зазнають такі достоїнства української освіти, як фундаментальність, системність та практична спрямованість.

Для реалізації існуючої проблеми необхідно визначити систему критеріїв, за якими можна визначити ефективність підготовки студентів у процесі технологічного практикуму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасне суспільство має потребу у високоосвічених і мотивованих фахівцях, здатних виконувати відповідні функції у державних і приватних організаціях, тому держава зацікавлена в забезпеченні високої якості підготовки майбутніх фахівців.

Проблема професійної підготовки майбутнього вчителя у процесі технологічного практикуму має багато невирішених аспектів, хоча вони завжди перебували в полі зору науковців : В.Андріяшина, І.Волощука, А.Вихруща, О.Гендвілло, В.Гетти, Р.Гуревича, П.Дмитренка, О.Коберника, М.Корця, В.Кузьменка, В.Мадзігона, Л.Оршанського, В.Сидоренка, В.Стешенка, В.Титаренко, О.Торубари, Д.Тхоржевського, В.Юрженка, М.Янцура та інших.

Розробкою окремих аспектів проблеми забезпечення якості підготовки студентів у процесі технологічного практикуму займалися М.М. Бєскін, В.Г. Болтянський, А.М. Ботвінников, Г.О. Владимирський, І.Г. Вяльцева, М.І. Ірошніков, Ю.М. Колягін, Г.Г. Монахов, О.М. Пишкало, А.Д. Семушин, З.О. Скопец, А.О. Столяр, І.Ф. Тесленко, А.І. Фетісов, Р.А. Хабіб, Р.С. Черкасов, М.Ф. Четверухін, С.І. Шварцбурд, М.І. Ягодовський.

З огляду на вищезначену проблему, постає необхідність у визначенні чіткої системи критеріїв та показників ефективності системи технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму.

Постановка завдання – визначити систему критеріїв та показників ефективності технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму.

Виклад основного матеріалу. Цілісна технологічна підготовка студентів, як самостійна проблема, в педагогічній науці, практиці не досліджувалася. Немає науково обгрунтованих підходів до визначення змісту технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму.

На сьогоднішній день проблема якості вищої освіти відображає розрив між необхідним і фактичним рівнем підготовки учителя технології у вищій школі, яка не повною мірою відповідає потребам суспільства, що ускладнює і соціальну, і професійну адаптацію випускників факультетів, які займаються підготовкою відповідних фахівців.

Якість технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму залежить від ефективності системи та її критеріїв. Тому принципово важливо шукати найбільш ефективні системи досягнення поставленої мети.

Як і будь-який науковий об'єкт, проблема забезпечення якості майбутніх учителів потребує вивчення певного комплексу категорій і понять, що зумовлюють її теоретичну розробку, обґрунтування та впровадження в практичну діяльність.

Оптимальним виходом із цієї ситуації є звернення до філософського визначення.

Філософська категорія якості трактується як істотна визначеність, завдяки якій розглянутий об'єкт (у нашому дослідженні — знання) є саме цим, а не іншим об'єктом, а його складові елементи (якості знань) характеризують специфіку, що дозволяє виокремлювати один об'єкт серед інших (за наявності певних якостей, рівня їх сформованості) [8]. Таким чином, якістю прийнято називати властивість об'єкта, що складає його стійку, постійну характеристику, таку, що виявляє його сутність.

У педагогіці поняття "якість" – це системна методологічна категорія. Вона відображає ступінь відповідності результату поставленій меті[4,5].

З вище визначеного випливає, що якість освіти – це ряд системно-соціальних якостей і характеристик, які визначають відповідність системи освіти прийнятим вимогам, соціальним нормам, державним освітнім стандартам. Отримання якісної освіти безпосередньо залежить від якості самих вимог (цілей, стандартів і норм), якості ресурсів (програми, кадровий потенціал, контингент абітурієнтів, матеріально-технічне забезпечення, фінанси і т.д.) та якості освітніх процесів (наукова та навчальна діяльність, управління, освітні технології), які безпосередньо забезпечують підготовку фахівців.

Ступінь відповідності педагогічної діяльності встановленим цілям, стандартам і нормам можна визначити за критеріями якості.

Так, згідно за «Філософським словником», поняття «критерій» (греч. *kriteion* – мірило для оцінки) – засіб перевірки того або іншого підтвердження гіпотези, теоретичної побудови, визначення або класифікація чого небудь і т. п. К. і. є суспільна практика. Дослідні наукові теорії отримують свою фундамен-

тальну перевірку за допомогою практики. Якщо теорія успішно застосовується на практиці, це означає, що вона є відносно достеменною [8].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови визначено, що критерій – підстава для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірило для оцінки [2].

Розглянемо значення «критерія» за Великою сучасною енциклопедією.

Критерій – ознака, на підставі якої визначається оцінка чого-небудь; мірило; умовно прийнята міра, що дозволяє виробити вимір об'єкту і на підставі цього дати йому оцінку [7].

«Педагогічна енциклопедія» говорить, що «критерій» – це ознака, на підставі якої оцінюється яке-небудь явище, дія, ідея. Це – мірило достовірності наших знань, їх відповідності об'єктивній дійсності [].

Отже, ми побачили, що використання терміну «критерій» відрізняється великою різноманітністю. Різні види критеріїв використовуються для ухвалення великих і малих рішень, від яких залежить успішність технологічної підготовки студентів в процесі технологічного практикуму.

Очевидним є те, що саме практика може повністю підтвердити або спростувати те чи інше уявлення. А отже, і способи зіставлення через практику наукових теорій з дійсністю постійно розвиваються, удосконалюються. Саме критерії реалізують процедуру структурування, добір учбового матеріалу, його послідовність застосування в процесі вивчення.

Таким чином, технологічна підготовка студентів у процесі технологічного практикуму представляє собою систему, яка забезпечує єдність змісту, структури, цілей навчання і виховання, способів реалізації знань, умінь і навичок, які здобувають при вивченні циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, циклу математичної, природничо-наукової підготовки та циклу професійної та практичної підготовки.

Для успішного формування такої діяльності необхідні спеціальні педагогічні і психологічні ефективні системи.

Звернемось знову до філософського визначення.

«Ефект» означає виконання, дію. «Ефективність» - це результат, наслідок якихось причин, сил, дій [8]. Звідси найбільше поширення понять терміна «ефективність» пов'язується з діями, що приводять до потрібних результатів, тобто ефективних ознак [6]. Часто ефективність визначають як узгодженість результату з метою. Так, відомий сучасний дослідник С.Черта вказує, що ефективність визначається в рамках використання ресурсів залежно від досягнення організаційної мети. Основоположник американської теорії організаційної поведінки С. Барнорд вважає, що термін «ефективність» безпосередньо вказує на саму діяльність і пов'язується з її результатом, тобто з досягненням поставленої мети. Ефективності, як вважають спеціалісти, треба вчитись. Це практика, практичні навички, яких слід набувати в процесі постійної і копіткої праці.

Отже, будемо розуміти під «критеріями ефективності» ознаку діяльності, або критерій, що дозволяє оцінити міру досягнення мети з урахуванням витрат різних ресурсів [9].

На ефективність процесу технологічної підготовки впливає протиріччя між вимогами нового освітнього середовища і недостатньою здатністю студента орієнтуватися в умовах наявних учбових програмах. Дане протиріччя є свого роду передумовою для розгляду самостійної роботи студента з нових позицій, з позиції особистісно-орієнтованої освіти з використанням системного і діяльного підходів до навчання.

Ефективність будь-якої освітньої технології прямо залежить від критеріїв до навчання, у яких відображені вимоги до навчаємих та їхніх умінь. Розроблені свої специфічні критерії, які між собою взаємозв'язані, адже надзвичайно важко розділити педагогічні (дидактичні, окремо методичні) і психологічні критерії. У першому випадку наголос ставиться на якості результатів засвоєння навчального матеріалу, у другому – на практичній стороні навчання.

Богданова І.М. зазначає, що структуру технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму складають такі компоненти: змістовий, процесуально-діяльнісний, особистісний [1]. Кожен із них складають професій-

ну компетентність, технологічну компетентність, спрямованість на педагогічну діяльність.

Відповідно до зазначених компонентів можна сформулювати критерії ефективності навчальної діяльності, як ознаки, на основі яких обґрунтовується якість системи технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму.

Перший критерій - організаційно-діяльнісний критерій ефективності професійної підготовки. Він визначає загальну низку особливостей психічних пізнавальних процесів особистості, прояви емоційно-вольових процесів, особистісні характеристики, здатність до творчого мислення, творчої самостійності та самоконтролю.

Організаційно-діяльнісний критерій характеризується такими показниками:

1. Рівень здатності до самоконтролю, самокорекції власних дій, визначення цілей навчання.
2. Рівень творчої самостійності в нетипових ситуаціях.
3. Рівень сформованості вмінь отримувати, аналізувати та обробляти навчальну інформацію.
4. Рівень розвитку здатності до творчої діяльності.
5. Рівень сформованості навичок пошуково-дослідного характеру, схильності до дослідницької діяльності.

Процес навчання технологічного практикуму, що спирається на організаційно-діяльнісний критерій ефективності технологічної підготовки, найбільш оптимально реалізує програму вдосконалення спеціальної його професійної підготовки, підвищує її ефективність, сприяє якісному формуванню спеціальних знань і умінь, професійно важливих якостей особистості майбутнього фахівця, відповідно до вимог сучасної школи.

Другий критерій – це мотиваційний критерій ефективності професійної підготовки студентів. Він розглядає питання особистої мотивації до навчально-пізнавальної та професійної діяльності.

Мотиваційний критерій ефективності професійної підготовки майбутніх учителів технологій має такі показники:

1. Рівень пізнавального інтересу, пізнавальної потреби, позитивної установки до навчання.
2. Рівень схильності до майбутньої професійної діяльності.
3. Рівень сформованості й усвідомлення особистісного смислу навчання.
4. Рівень потреби у професійно-особистісному зростанні, професійному саморозвитку.

Процес навчання технологічного практикуму, що спирається на мотиваційний критерій ефективності технологічної підготовки сприяє підвищенню інтересу студента до навчальної діяльності, професійного зростання, самовдосконалення, інноваційного мислення.

Третій критерій - науково-теоретичний критерій ефективності підготовки студентів. Він відбиває якість засвоєних знань, їх глибину та можливості застосування в нестандартних ситуаціях, а також сформованість нових умінь у майбутніх учителів, які необхідні для організації, проведення та аналізу ефективності практичних занять.

Науково-теоретичний критерій ефективності професійної підготовки майбутніх учителів технологій в процесі технологічного практикуму має такі показники:

1. Сформованість основних теоретичних знань з дисциплін.
2. Розвиненість основних практичних умінь та навичок.
3. Знання теоретико-методологічних основ навчання.
4. Сформованість умінь та навичок в процесі технологічного практикуму.
5. Вироблення умінь проектування та створення навчальних модулів.

Процес навчання технологічного практикуму, що спирається на науково-теоретичний критерій ефективності технологічної підготовки допомагає студенту вміло застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності, швидко та вдало обирати різні форми, методи,

методику, оптимальні режими використання часу для проведення практичних занять.

З вище зазначеного можемо зробити висновки, що перелічені критерії дозволяють контролювати зміст і якість обраних компонентів вивчення навчального матеріалу.

Відповідно до критеріїв, визначимо показники ефективності системи технологічної підготовки студентів у процесі технологічного практикуму:

- пошук нових форм і методів організації навчального процесу з технологічного практикуму;
- якість попередньої фундаментальної та технічної підготовки абітурієнта, його здібності;
- наявність учбово-методичних рекомендацій до навчальної дисципліни „Технологічний практикум”;
- рівень фахової підготовки викладача ВНЗ, який викладає дисципліну „Технологічний практикум”;
- застосування прогресивних та передових технологій навчання;
- система оцінювання результатів навчання;
- урахування тенденцій суспільного розвитку молоді у навчальному процесі;
- вдосконалення та збагачення форми і методи реалізації навчання, зумовлені інтеграційними процесами вітчизняної системи освіти у загальноєвропейську.
- готовність і відповідність фактичного стану учбово-матеріальної бази учбових майстерень вузу вимогам сучасної технологічної підготовки.

Висновки. Отже, у процесі дослідження проблеми визначено, що одним із шляхів досягнення ефективності технологічної підготовки студентів у процесі вивчення технологічного практикуму є:

- забезпечення єдності змісту, структури, цілей навчання і виховання, способів реалізації знань, умінь і навичок;
- до змісту підготовки входять знання загальні, що спрямовані на розвиток студента як особистості; психолого-педагогічні, що спрямовані на підго-

товку студента як педагога; спеціальні, які готують у тій галузі наукового знання, в якій зацікавлений працювати майбутній фахівець; методичні, які готують студента як учителя за спеціалізацією;

- ціль підготовки – оволодіння професійними вміннями, необхідними для вирішення дидактичних задач, організації діяльності та стимулювання розвитку особистості студента у процесі технологічного практикуму.

Наше дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми технологічної підготовки студентів, багато питань ще потребують подальшого вивчення.

Список літератури:

1. Богданова І. М. Технології в освіті : теоретико-методологічний аспект / І. М. Богданова. – О. : Південноукр. держ. пед. ун-т, 1999. – 146 с.
 2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. та голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2007. – 1736с.
 3. М.З.Згуровський. Болонський процес - структурна реформа вищої освіти на європейському просторі / <http://www.ntu-kpi.kiev.ua>
 4. Луговий В. Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку / За заг. ред. акад. О.Г. Мороза. – К.: МАУП, 1994. –196с.
 5. Ляшенко О.І. Якість освіти як основа функціонування й розвитку сучасних систем освіти // Педагогіка і психологія. – № 1 (46), 2005. – С. 5-12.
- Педагогическая энциклопедия / под ред. А.Г. Калашникова (систематическая, в 3тт., 1927-29 - №6).
6. Первый толковый БЭС. – СПб.: «Норинт»; М.: ИД «РИПОЛ классик», 2006. – 2144 с.]
 7. Рапацевич Е.С. Педагогика: Большая современная энциклопедия / Сост. Е.С.Рапацевич – Мн.: «Соврем.слово», 2005. – 720с.
 8. Философский словарь / Под ред. И.Т. Фролова. – М.: Политиздат, 1991. – С.225.
 9. <http://vocable.ru/dictionary/640/word/kriterii-yefektivnosti>

Медведенко И. Критерии эффективности системы технологической подготовки студентов в процессе технологического практикума

В статье рассмотрены критерии эффективности системы технологической подготовки студентов в процессе технологического практикума. Определено сущность, содержание и особенности понятия «эффективности» системы, критериев качественной подготовки студентов в процессе технологического практикума в ВУЗЕ.

Ключевые слова: технологическая подготовка, критерии, эффективность.

Medvedenko I. Criteria of efficiency of the system of technological preparation of students in the process of technological practicess

In the article the criteria of efficiency of the system of technological preparation of students are considered in the process of technological practicess. Essence, maintenance and features of concept to «efficiency» , is certain systems, criteria of high-quality preparation of students in the process of technological practicess in Universities.

Keywords: technologycal preparation , criteria, efficiency.

УДК